

gátolni a deportálásokat, még közbeavatkozni sem próbált, de el kell ismerni, hogy a deportálások a nyilas hatalomátvétel előtt játszódtak le. Noha nincs egyértelmű bizonyíték rá, hogy ő rendelte el a zsidók elleni drákói intézkedéseket hírhedt uralma időszakában, közvetve vagy közvetlenül nyilvánvalóan befolyásolta azokat, így azokért teljes felelősség terheli őt is.

Szálasi pártjai. Eszmerendszerének alapja és legfőbb eszköze a párt volt, erre támaszkodott végső céljainak elérésében, a történelmi Magyarország helyreállításában és isteni elhivatottsága révén a keresztény Európa megalkotásában. A szélsőjobb és szélsőbal a múltban éppúgy, mint a jelenben, tökéletesen tisztában volt azzal, hogy a megfelelő szervezet kialakítása a létfontosságú. Szálasi is tudta, hogy monolit párt nélkül, anélkül, hogy a párt ne nevelné, eszmeileg át ne gyúrná tagságát, semmire sem juthat. Az első székér, amelyre a hatalomhoz vezető útján Szálasi fölkapaszkodott, A Nemzet Akaratának Pártja volt. Azonnal megszervezte, míhelyt 1935 márciusában nyugállományba vonult. Élethossziglani barátja, Csia Sándor segédkezett neki. A párt, amely Szálasi *Cél és követelésekjét* tette meg programjául, különösen a Magyar Élet Szövetség és a Böszörmény-féle kaszásokeresztes mozgalom egykori tagjait vonzotta. A tagtoborzás először vidéken, különösen a Pest és Sopron környéki helységeken volt intenzív; később a párt vezetőinek figyelme az ipari központok munkásságára terelődött, ezért alapították meg az *Új Magyar Munkás* c. lapot. A párt népszerűségét nemcsak az fokozta, hogy radikális szociális demagógiát alkalmazott, hanem az is, hogy tömegével osztogattak zsidóellenes röplapokat, ragasztottak ki plakátokat, adtak ki röpiratokat – mindez különösen azokra a kiábrándult alsó középosztálybeli és konzervatív, „szegedi” elemekre hatott, akik addig a legkülönbözőbb jelentéktelen szélsőjobboldali pártocskákhoz és szervezetekhez húztak.

Szálasi mozgalmanak viszonylagos sikeréhez nem csupán a kedvező belpolitikai légkör járult hozzá, hanem – alighanem még ennél is meghatározóbb mértékben – a fasizmus és a nácizmus nemzetközi előrenyomulása is. Ez idő tájt indítja el Olaszország – fittyet hányva a Népszövetségre – Etiópia elleni háborúját, ekkortájt éri el Hitler leglátványosabb sikereit. A Führer újrafegyverkezési programja, amely nemcsak a német gazdaságot állította talpra, de felcsillantotta a versailles-i „igazságtalanságok” közeli jóvátételét is, valamint a Rajna-vidék „illegális” újrafelfegyverzése Hitler számos külföldi hívét sóvár képzelgésre indította. A versailles-i béke és a Népszövetség által szentesített nemzetközi rend felülvizsgálatának reményét csak fokozta a tengelyszövetség és az antikomintern paktum létrehozása, valamint a spanyol polgárháborúba való német–olasz beavatko-